

religie

Nog eens 150 kerken dicht in Limburg: ‘De tijd waarin we probeerden de enige kerk in het dorp te sparen, ligt achter ons’

Bron: dagblad De Limburger (online) van 25-3-2025 door Serge Sekhuis

De kerk van Swartbroek. © Jeroen Kuit

Roermond

Limburg verandert. De ‘loeënde klokke’ van ooit honderden kerken zijn op steeds minder plekken te horen. De komende tien jaar zullen, door financiële nood gedreven, nog eens zeker 150 katholieke godshuizen hun deuren sluiten, zo verwacht het bisdom.

Wat is het nieuws?

De komende tien jaar zullen, verspreid over Limburg, nog eens zeker 150 katholieke kerken hun deuren sluiten.

Dat verwacht het bisdom Roermond op basis van de ingeleverde kerkenvisies: de in opdracht van het bisdom te maken blik op de toekomst van kerkgebouwen.

De 150 kerken die worden gesloten vormen de helft van de nu nog in gebruik zijnde godshuizen.

Over twintig jaar, in 2045, zijn in heel Limburg nog maar zo’n honderd kerken open, schat het bisdom.

Harry Quaedvlieg (56) was achttien jaar lang pastoor in Geleen. De stad telde in de jaren negentig nog negen parochies met allemaal een eigen kerk. Van die negen zijn er inmiddels twee gesloopt. Drie andere zijn aan de eredienst onttrokken en kregen een nieuwe maatschappelijke functie. In de Paterskerk bijvoorbeeld zitten sinds vorig jaar een huisartsenpraktijk, apotheek en fysiotherapeut.

'Vergrijzing'

„Natuurlijk doet het pijn om een kerk te moeten sluiten. In mijn tijd in Geleen heb ik er weleens een traan om gelaten”, erkent Quaedvlieg. „Maar je moet ook realistisch zijn. Er zijn tientallen kerken in Limburg waar in een weekend nog maar 25 mensen naar de mis komen. Van de euro's die zij in de collecteschaal leggen, kun je niet eens de verwarming betalen. Laat staan het onderhoud of de verzekering. We hebben te veel te grote kerken en te weinig gelovigen. Onze kerk vergrijsst ook, jongeren haken niet meer of te weinig aan. Het aantal vrijwilligers, hard nodig om de boel draaiende te houden, slinkt.”

“

**Natuurlijk doet
het pijn om een
kerk te moeten
sluiten. In mijn
tijd in Geleen
heb ik er wel
eens een traan
om gelaten.**

HARRY QUAEDVlieg
WAS ACHTTIEN JAAR LANG
PASTOOR IN GELEEN

Ruim driekwart van de Limburgse parochie(federaties) lijdt structureel verlies. De jaarlijkse actie Kerkbalans, bedoeld als financieel steuntje in de rug, levert jaar na jaar minder geld op.

In 2020 werd Quaedvlieg benoemd tot vicaris-generaal. Hij kreeg bij het bisdom de portefeuille herstructurering en vitalisering. In die functie schreef hij eind 2023 de handleiding Het huis van God in de parochie, een aanmoediging voor alle 66 parochiefederaties om nadrukkelijker na te gaan denken over de toekomst van hun kerkgebouwen. „Niet vanuit de negatieve gedachte ‘hoelang houden we het nog vol?’, maar vanuit de vraag: wat voor soort geloofsgemeenschap willen we zijn en welke gebouwen passen daarbij? Geen sterfhuiskonstructie dus, maar nieuwe wegen zoeken voor de mens van deze tijd en durven kiezen voor kansrijke kerken”, aldus de auteur.

Visies

Ruim anderhalf jaar later hebben 45 parochiefederaties hun kerkenvisies klaar, de overige 21 hebben nog niets ingeleverd. „Deels omdat ze al een traject van sluiting achter de rug hebben, deels omdat de noodzaak van zo’n traject (nog) niet wordt ingezien”, weet Quaedvlieg. Hij snapt dat „sommige kerkbesturen dit emotionele besluit liever nog even voor zich uitschuiven”, maar ziet dat „bij veel parochies het urgentiegevoel wel is toegenomen. Nu nog kiezen voor de geleidelijke weg is geen optie meer. Dat is achter de feiten aanlopen.”

Op basis van een eerste analyse van de teruggestuurde kerkenvisies verwacht het bisdom dat de komende tien jaar nog eens zeker 150 kerken in Limburg hun deuren zullen moeten sluiten. Dat is de helft van het aantal dat nu nog in gebruik is. Verder vooruitkijkend luidt de schatting dat er in 2045 nog zo’n honderd kerken open zullen zijn.

Ooit, in de tijd van het Rijke Roomse Leven, telde Limburg ruim 360 kerken. Elke stadswijk en ieder dorp had zijn eigen kerk. Dagelijks, en in het weekend drie keer per dag, galmden de ‘loeënde klokke’. Meer en meer zullen die de komende jaren verstommen. De afgelopen dertig jaar zijn al zo’n 85 kerken in het bisdom gesloten. Aanvankelijk werden die gebouwen – als ze geen monumentenstatus hadden – nogal eens gesloopt.

Erfgoed

Hoe realistisch hij het ook probeert te benaderen, het gaat ook Quaedvlieg aan het hart dat er een stuk erfgoed verloren gaat. „Materieel en spiritueel. Ik ben regelmatig bij hoorzittingen waar het kerkbestuur met parochianen praat over het afstoten van een kerk. Hoewel veel kerkgangers het wel zagen aankomen, voel je daar toch de emotie. Over het verlies van wat we historisch hebben opgebouwd, over hoe het is en was, over wie we waren en zijn als samenleving.”

Welke kerken de parochies in hun toekomstvisies hebben ‘voorgedragen’ voor sluiting, wil het bisdom niet zeggen. Het plaatje is nog niet compleet en niet alle parochie- of federatiebesturen hebben hun achterban al geïnformeerd.

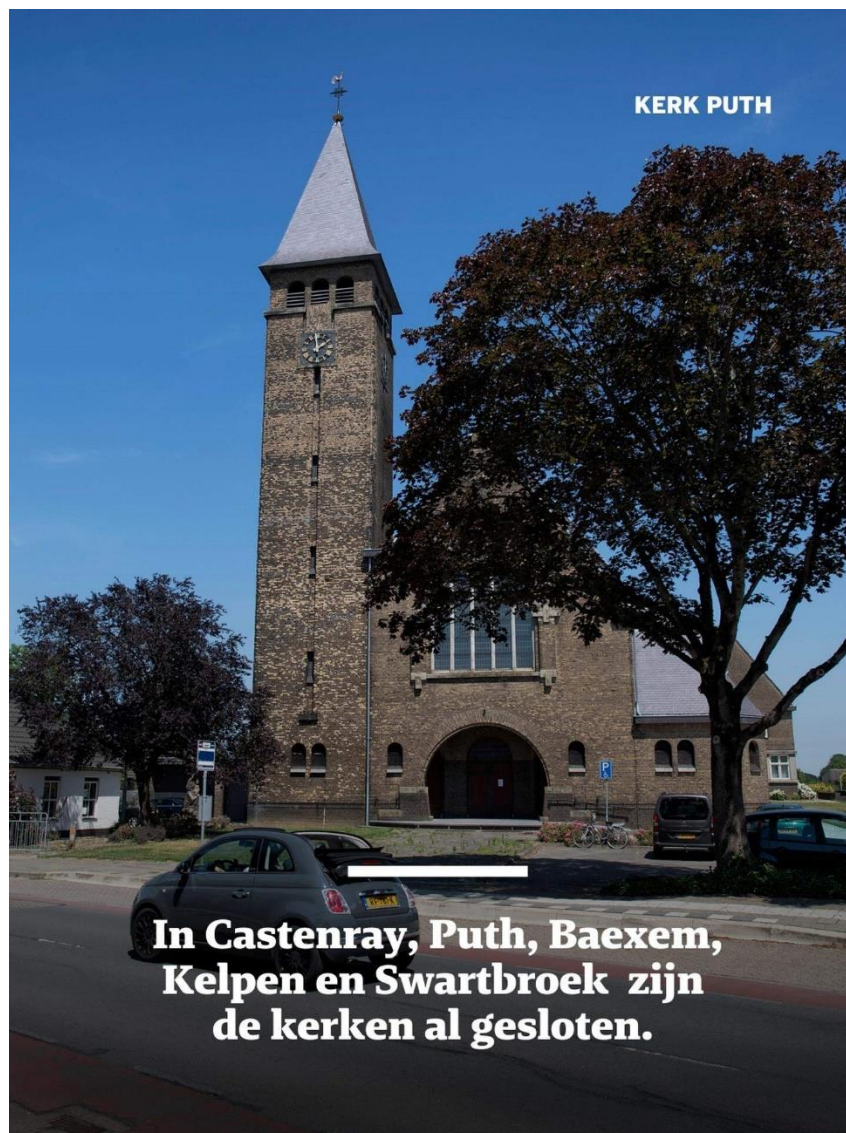
De ‘grote’ namen als de Servaas- en Onze-Lieve-Vrouwebasiliek in Maastricht, de Christoffelkathedraal en de Munsterkerk in Roermond en de basilieken in Meerssen,

Sint Odiliënberg, Susteren en Venlo – trekpleisters voor toeristen en pelgrims – zullen ongetwijfeld gespaard worden.

Dorpskerken

Minder zeker is de toekomst van veel dorpskerken. Emeritus-bisschop Frans Wiertz weigerde in zijn tijd als Limburgse kerkleider om in te stemmen met de sluiting van de enige kerk in een dorp. „Dan haal je Onze-Lieve-Heer uit het dorp weg. Het is idioot als de pastoor of de bisschop daar de godslamp uitblaast of het Allerheiligste weghaalt. Dat mag niet. Dat is in tegenspraak met alles wat katholiek is”, zei hij destijds.

Onder Wiertz' opvolger Harrie Smeets bleek dat beleid al snel niet langer vol te houden, vertelt Quaedvlieg. „De tijd waarin we probeerden in elk geval de enige kerk in een dorp te sparen, ligt achter ons.” Zo zullen bijvoorbeeld in Melderslo, Ell, Egchel en Lemiers binnenkort de klokken voorgoed zwijgen. In Castenray, Puth, Baexem, Kelpen en Swartbroek is dat al gebeurd.

Het bisdom is de afgelopen jaren realistischer geworden in het proces van herbestemming. „Een dokterspraktijk of zorgcentrum zijn inmiddels algemeen geaccepteerd. Een bordeel blijft taboe. Spannend wordt het vaak als het om een commercieel idee gaat. Er zijn kerken waar een sportschool in zit, dat vinden we achteraf minder geslaagd. In Heerlen ligt het plan voor een zwembad in de Franciscus van Assisikerk. Dat is een kleinschalig, sociaal-maatschappelijk project. Dat maakt het voor ons acceptabeler. Soms ook wordt gekozen voor multifunctionaliteit. Het grootste deel van de kerk wordt dan, bijvoorbeeld, een gemeenschapshuis, maar de dagkapel blijft in gebruik voor regelmatig een heilige mis. Bij alle plannen is het laatste woord aan de bisschop.”

Rest de praktische vraag: wat gebeurt er met de inboedel van al die gesloten en nog te sluiten kerken? De banken, de heiligenbeelden, de orgels en de glas in lood.

“

**De tijd waarin
we probeerden
in elk geval de
enige kerk in
een dorp te
sparen, ligt
achter ons.**

HARRY QUAEDVLIEG
WAS ACHTTIEN JAAR LANG
PASTOOR IN GELEEN

„We hebben geïnventariseerd wat er aan bijzondere kunst in al onze kerken hangt en staat. Dat heeft een kerncollectie opgeleverd, die wordt sowieso bewaard. Beelden van onder anderen Jan van Steffeswert. Bij de minder waardevolle spullen kijken we eerst naar de omliggende kerken: kunnen zij nog wat gebruiken? Soms gaan kerkbanken naar Polen of Zuid-Europa. Ooit was de regel dat een onttrokken kerk totaal gestript werd, nu is het meer maatwerk. Je mag ook in de nieuwe functie best blijven zien dat het gebouw ooit een kerk was. Vaak blijft een deel van de glas in lood hangen, of een kruisbeeld. In de kerk in Abdissenbosch waren kruiswegstaties in de muur gemetseld. Die zijn intact gelaten, ook nu er woningen in de kerk zijn gerealiseerd. De orgels zijn een ander verhaal. Je kunt ze laten hangen, maar als ze niet meer worden bespeeld of onderhouden, welke functie hebben ze dan nog? Met de sluiting van zoveel kerken, dreigen ook de cultuur en traditie van de orgelmuziek deels verloren te gaan. Triest, maar waar.”

Van 95.350 naar 17.400 kerkgangers in een generatie tijd

Cijfers van het Kaski, het expertisecentrum over religie en samenleving, verduidelijken hoe snel de secularisatie afgelopen jaren doorzette.

Stonden er in 2002 nog ruim een miljoen Limburgers (1.057.266) als rooms-katholiek geregistreerd, twintig jaar later was dat aantal bijna gehalveerd (576.000).

In 2002 gingen er gemiddeld nog 95.350 Limburgers in een weekend ter kerke, begin 2024 waren er dat nog maar 17.400.

Er wordt nauwelijks nog voor de kerk getrouwd. In 2002 zegenden Limburgse priesters nog 1855 huwelijken in. In 2023 was dat aantal gedaald tot 205.

In diezelfde periode nam het aantal doopsels af van 7940 naar 1700.

Ook het aantal kinderen dat de eerste communie doet, slonk: van 9060 tot 2080.

Het aantal kerkelijke uitvaarten daalde van 8140 naar 2830.

Het hardst ging het – in pakweg één generatie – met de vormsels: van 8160 in 2002 naar 1560 in 2023.